

SZAKDOLGOZAT

Boda Bianka

***Debrecen
2008***

Debreceni Egyetem
Informatikai Kar

Kulturális folyóiratok Szolnokon az 1930-as években
Szakdolgozat

Témavezető:
Dr. Bényei Miklós
docens

Készítette:
Boda Bianka
informatikus-könyvtáros szak

Debrecen
2008

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4. oldal
Szolnok az 1930-as években.....	5. oldal
Szolnok irodalmi és sajtóélete.....	9. oldal
A „Nemzeti”- A szolnoki Nemzeti Kávézó.....	11. oldal
Kulturális folyóiratok bemutatása.....	12. oldal
Irodalmi Kurir.....	12. oldal
Írások: Szolnokról a szolnokiaknak.....	15. oldal
Kikelet.....	17. oldal
Szolnoki Tükör.....	20. oldal
Alföldi Esték.....	23. oldal
Szolnoki Színházi Újság.....	25. oldal
Arcképcsarnok.....	27. oldal
<i>Szerkesztő újságírók, írók, költők, újságírók.....</i>	<i>27. oldal</i>
Bodnár Andrásné.....	27. oldal
Dobos Kálmán.....	27. oldal
Elek István.....	28. oldal
Kertész Mihály.....	28. oldal
K. Tóth Lenke.....	29. oldal
Lill András.....	29. oldal
Rusznák Sándor.....	30. oldal
Szabó Barna.....	30. oldal
Szandai Szabó Sándor.....	32. oldal
Tabán (Tabák) Lajos.....	33. oldal
Tóth Tamás.....	33. oldal
Vezéry Ödön.....	34. oldal
Vidor Győző.....	34. oldal
Összegzés.....	36. oldal
Irodalomjegyzék.....	37. oldal
Képek melléklete.....	38. oldal

Bevezetés

„Az „Előszó”- írás a szerkesztő szempontjából az élet úgynevezett nagy pillanatai közé tartozik. Fáradozásának, hetekig tartó munkájának eredményét látja maga előtt, szertelen bizakodások és kétségbeesések után valami megalkuvást, ami ha szürke mása is a tervezgetések és hajnalba nyúló álmodozások közben elgondolt újságnak, mégis az övé, ő alkotta, s szereti, ha korcs is, ha idétlennek is született, ha gyerekbetegségek lázát figyeli is rajta elszorult szívvel.”¹

Úgy gondolom, hogy a fent megidézett szavak méltán kapcsolódnak az egész dolgozat témájához, s nemcsak a Bevezetésben állják meg a helyüket. Hiszen a dolgozatom egyrészről a folyóiratokról, újságokról, újságírásról szól, ennek az alkotói folyamatnak a megtestesüléséről, információtár formájában.

Másrészről a téma a két világháború közötti időszakot, abból is az 1930-as éveket öleli fel, amire a magyarázat egészen egyszerű, mert vonz ez a korszak.

A két világháború között a napilapok általában politikai pártállásuknak megfelelő színezetű, nagyobb szépirodalmi rovattal rendelkeztek, amely novellákat, regényeket, verseket közölt. Szintén jellemző, hogy a húszas években, s a harmincas évek elején igen sok rövid életű folyóirat jelent meg. Néhány fiatal író, kezdők vagy műkedvelők, hogy megszólalhassanak lapot indítottak el (a sajtótörvény értelmében évi 10 megjelenéshez nem kellett lapengedély).

A kor kiemelkedő alkotói közül sokan ilyen rövid életű, ma már nehezen fellelhető lapokban, folyóiratokban kezdték pályájukat, s több jelentős mű is jelent meg bennük.

Feltűnt egy eddig alig ismert forma: egyetlen személy által szerkesztett, írt és kiadott folyóirat (Szabó Dezső, Németh László, Erdélyi József, Nagy Lajos kiadványai).²

Harmadrészt pedig Szolnokon élek, itt születtem, kötődésem a városhoz nagyon erős. Sokat hallottam tanulmányaim során, gyakorlaton eltöltött idő alatt a város 1930-as éveiről, amely igen pezsgő volt és tartalmas kulturálisan. Ez indított afelé, hogy az 1930-as éveket jobban megismerjem, s ez legyen a szakdolgozatom alapja.

A fent említett szakmai gyakorlat alatt sok mindent magamba szívtam a város történetéről, személyiségeiről, bizonyos helyekről a városban és ez főként a szolnoki Damjanich János

¹ Előszó - féle / Vidor Győző. In: Szolnoki Tükör, p. 1.

² A magyar irodalom története 1919-től napjainkig / Szabolcsi Miklós, p. 28.

Múzeumnak köszönhető. Fontosnak tartom kiemelni a szakmai gyakorlattal eltöltött időt, hiszen sok mindent köszönhetek a Damjanich János Múzeum dolgozóinak. Úgy érzem, így kerültem közelebb Szolnokhoz, és ezáltal érzem úgy, hogy befogad a város.

S ezúton szeretnék köszönetet mondani a Damjanich János Múzeum könyvtárosainak, Jámbor Csabának és Pató Máriának, akik a gyakorlati idő alatt segítettek munkámat, illetve akik hozzájárulásával eljutottam ehhez a témához, s mindvégig segítségemül voltak a szakdolgozat írása alatt.

A dolgozat bevezetésében bemutatom azt a történeti és irodalmi háttérrel, amelyben az általam feldolgozott sajtótermékek születtek, működtek, és sajnos megszűntek. Bizonyos lapok címlapjai a dolgozatban bemutatásra is kerülnek. Majd maguk az újságok következnek. A teljességre törekedve próbáltam bemutatni a lapok külső arculatát, célkitűzéseit és belső tartalmát, néhol rávilágítva egy-egy Szolnok város életében történt érdekes, vagy éppen értékes mozzanatra, amik csak ezeken, az oldalakon maradtak fent az utókor számára. Ez már önmagában is különleges korunkban, amikor a lehető legtöbb információt rögzítjük, lehetőség szerint képi és hang formában egyaránt.

A dolgozat harmadik részében pedig, a sajtóélet fontosabb alakjait, krónikáit szeretném bemutatni. Itt szeretném hangsúlyozni, hogy az egyes személyekről írtak terjedelmét csupán a dolgozat témája határozza meg, különös tekintettel a kiválasztott korra, és nem minden esetben a szolnoki sajtóéletben betöltött szerepük.

Szolnok az 1930-as években

Az első világháborút lezáró trianoni béke (1920. június 4.) alapjaiban rengette meg Magyarország életét. A béke értelmében a Magyarország Királyság területe (Horvátország nélkül) 282 ezer négyzetkilométerről 93 ezer négyzetkilométerre csökkent. Lakosainak száma 18,2 millióról 7,6 millióra apadt. Bár az elvesztett területek nagy részének a lakossága nem magyar nemzetiségű volt, az új határok mélyen belevágtak a magyar nemzetiségbe. Ennek következtében 3,2 millió magyar – a Kárpát-medencében élő magyarság egyharmada – került idegen határok mögé, akik jobbára összefüggő tömbben az új utódállamok határai mentén éltek. A békediktátum az egykor soknemzetiségű államot csaknem homogénné alakította.³

³ Nemzeti önpusztítás / Salamon Konrád. p. 239.

Az ország nemcsak területet és lakosságot veszített, hanem városi hálózatot, többek között a főváros után a legjobban fejlődő nagyobb városokat (Pozsony, Kassa, Kolozsvár, Temesvár stb.), bányákat, erdőket, vizeket, hegyeket, utakat, vasutat, nyersanyagot, gazdaságot. A béke tehát megtörte azt a földrajzi és gazdasági egységet, amelyben a Kárpátok hegyes vidéke harmonikusan kapcsolódott a központi síksághoz. Hiszen a sűrű vasúti, közúti és folyami úthálózat az ország szívébe Budapest felé irányult. Az ország mezőgazdaságán kívül, amelyet szintén jelentősen megcsapoltak, szinte minden természeti forrását is elvesztette. Hazánk gazdaságilag így szinte megbénult.

A trianoni békeszerződés aláírása után a megcsönkített ország talpra állítása vált a legfontosabb feladattá. Magyarország a húszas évek közepére kezdett kilábalni abból a gazdasági és erkölcsi válságból, amelyet az első világháború elvesztése, a forradalmak és a megtorlások, az infláció és az ország területének feldarabolása okozott. Az államvezetés számára a megingott nemzeti öntudat minden oldalról történő erősítése, a nemzeti érzés nacionalista felfokozása kiutat jelentett.⁴ Ehhez talált támaszt az ország vezetősége a szaporodó társadalmi tömörülésekben és egyesületekben.

Az első világháború sok megpróbáltatást, növekvő ellátási nehézségeket hozott Szolnok városának is. Számos városjobbító kezdeményezés, ígéretes gazdasági fejlődés tört derékba. A háború okozta sokk után lassan tért magához a város, új körülmények között kellett megtalálnia önmagát.

305 hősi halottja maradt a csatatereken, a hadifoglyok utolsó csoportja 1920 végén a fél világot megkerülve jutottak haza. A városnak gondoskodnia kellett a háború megnyomorítottjairól, a nélkülözőkről, és be kellett fogadnia az elcsatolt területekről ide menekülőket is.

A város vezetői Szolnok hivatásáról beszéltek, „Szolnok nem volt, hanem lesz” volt Tóth Tamás polgármester jelszava. Megvalósítására reményt adott, hogy külföldi kölcsönökön kívül állami források is segítették a városi fejlesztési program finanszírozását.

Szolnok lélekszámának növekedése folytatódott, sőt az 1920-as évtizedben minden addigi mértéket felülmúlt. Ez részben köszönhető volt az anya- és csecsemővédelem támogatásának, illetve a bevándorlás intenzitásának. Elsősorban az alkalmazotti réteg és a munkásság száma gyarapodott. Új népességi elemet alkottak az országtól elcsatolt területek menekültjei.

⁴A szolnoki Verseghy Ferenc Irodalmi Kör története / Szurmay Ernő. In: Jászkunság, p. 85-95.

Szolnok ipara jelentősen visszaesett a háború előtti időkhöz képest. A csökkenés mind a kisiparban, mind a gyáriparban jelentkezett. A háború után 1935-ben alakult egyetlen jelentősebb ipari létesítmény a papírgyár volt. A harmincas években működött még ecet- és szeszgyár, jéggyár, vasáru- és mérleggyár, vasszerkezetet készítő gépgyár, tükörgyár, textilgyár.⁵

Szükséges volt, hogy újjáéledjenek azok az intézmények, civil szervezetek, amelyek a polgári élet színteréül szolgáltak. A húszas évek elején megkezdték a romok eltakarítását, megindultak a nagyobb építkezések.

A Tisza-part ékessége, a Versailles-i stílusú park, melyet 1928-ban adtak át

Elkészült például a Tisza-part rendezési terve (Zombory Lajos és Winter András tervei alapján) és megindult a Tisza Szálló építése is. Várostarténeti érdekesség, hogy már állt a szálloda gyógy- és gőzfürdőjével, amikor is még nem találtak hévizet. A város hetekig egy emberként izgult, amíg 1928. szeptemberében Pávay Vajna Ferenc vezette fúrócsoport elérte a hévíz rétegét. A harmincas években a gyorsan szépülő park és a szálloda gőzfürdője – főleg a felsőbb réteg számára - az élénk társasági élet színhelyévé vált.

Megélénkült a város üzleti élete is. Híresek voltak a szolnoki cipészek, szabók, fodrászok, üvegesek és cukrászok.

A harmincas évek végére alakult ki Szolnok jellegzetes belvárosa is. Az első Speyer-kölcsönből 260 ezer dollárt, azaz 18 milliárd koronát kapott a város, a pénzből Zagyva-gátat építettek és kikövezték a falusias városrészek, legfontosabb utcáit.⁶ A rangosabb utcák a sok kis üzlettel, műhellyel mozgalmas képet mutatnak.

⁵ Szolnok a várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig / V. Szász József, p. 47-52.

⁶ Ld. Uo., p. 51-52.

Baross út

Szapáry utca

Jellegzetes Szolnokon a harmincas években a heti piac, amit a mostani városháza előtti téren tartottak, a piac délig várta a vásárlókat, és ami nem kelt el azt a termelők kiöntötték az utcára.

Városháza

Kialakulóban van egy jelentős sportmozgalom is, sportrepülőtér alakul, 1935-től Szolnok a vitorlázó repülés fellegvára lesz.

A tiszai vízi élet is rendkívül mozgalmas volt, főleg a jelenhez képest. 1933-ra hajózhatóvá tették a Tisza Szolnok feletti szakaszát. 1934-re kiépítették a gabonátárházat és a gabonakikötőt, ez fellendítette a folyami terményszállítást.⁷

A városnak nem volt felsőoktatási intézménye, de a nagy múltú Verseygy Ferenc Gimnázium és más iskolák tanárai szinte alkotóközösségé váltak.

Művésztelep

1924-re befejeződik a Művésztelep felújítása.

Minden - magára valamit is adó - szolnoki polgár vásárolt magának képet, ezzel is segítve a művész társadalmat. Igaz közelebb is állt ez az élet a szolnokiakhoz, mint az elmélyülést kívánó irodalom, tudomány.

A város országosan leginkább közismert kulturális intézménye a művésztelep mellett a színház volt. Az 1912. április 20-án ünnepélyesen megnyitott állandó szolnoki színházat az

⁷ Szolnok a várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig / V. Szász József, p. 51.

1920-as évek közepén jelentősen átalakították, és ismét rendszeressé vált a színházi élet, leginkább kecskeméti, debreceni és újpesti társulatok léptek fel.⁸

Szolnok irodalmi és sajtóélete

Magyarországra a két világháború közötti évekre jellemző kiütkezésbe illeszkedett Szolnok város értelmiségének, polgárságának az a törekvése, hogy ezt a nagyon heterogén összetételű, alig 50 éve megyeszékhellyé lett, földrajzi fekvéséből eredendően történelmi levegőt árasztani nem tudó várost bekapcsolják a nagyobb irodalmi hagyományokkal bíró, az alföldi nagyvárosok kultúrkörébe.

Ebben a milióben próbált élni a helyi kulturális tartalmú sajtó több-kevesebb sikerrel, de mindig szívvel - lélekkel.

1925-ben 934 lap jelent meg az országban, ebből 618 volt a fővárosi, 316 a vidéki; 1942-ben összesen 1379 lap működött már, 779 fővárosi és 600 vidéki, ami a vidéki sajtó számarányának erős előretörését mutatja.⁹

Szolnokon először Bitterman Ede jászberényi nyomdász próbálkozott lapkiadással. A város megyeszékhellyé válásával Lehelkürt című újságját Szolnokon jelentette meg. Ez a lap hamarosan megszűnt. 1873-tól megjelenik a Külső-Szolnok, majd 1877-től a Jász-Nagykun-Szolnok című hetilap. Ezeket a kiadványokat a Tiszavidék (1880-1884), a Szolnoki Híradó (1882-1890), a Tiszavidéki Ellenzék (1897-1899) követte. Jelentősebb lapok voltak még a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Lapok, illetve a Szolnoki Újság.¹⁰

⁸ Szolnok a várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig / V. Szász József, p. 52.

⁹ Kis magyar sajtótörténet / Buzinkay Géza (honlap)

¹⁰ Szülőföldem a Jászkunság : Jász-Nagykun-Szolnok Megye településeinek története / Simon Béla, p. 548.

A harmincas években felpezsdítette az irodalmi életet, hogy a városban megjelenő napilapok bár változó mértékben – szívesen közölték a helyi szerzők verseit, tárcáit, s figyelemmel kísérték a helyi irodalmi, művelődési élet eredményeit is. A helyi irodalomra kedvezően hatott az is, hogy a város polgármesteri székébe a szolnoki származású Tóth Tamás került. Az a Tóth Tamás, akinek az egyik fivére, a kiváló szónok és egyházi író Tóth Tihamér, a másik fivére Tóth Tivadar a Versegly Ferenc Gimnázium tanára, maga is tollforgató ember újságszerkesztő volt.

Ugyancsak közöltek szépirodalmi műveket a jobbra rövid életű, nem kifejezetten irodalmi időszaki lapok is. Így a hat évfolyamot elbíró Vidor Győző és K. Tóth Lenke által indított Szolnoki Városi Színház Szöveges Műsor, majd ennek folytatásaként Szabó Barna szerkesztette Szolnoki Színházi Újság, illetve a Vidor Győző szerkesztésében, népes szerkesztőbizottság munkájára támaszkodó és csak szolnoki szerzőknek helyet adó Szolnoki Tükör, melyek a darabismertetések, szereposztásokon, dalszövegeken, ismeretterjesztésen kívül szépirodalmat, társadalmi, művészeti, sőt sporttudósításokat is tartalmaztak.

A város nyomdai kapacitása pedig, a legtöbbet foglalkoztatott három nyomda: a Varga József, Rényi (Róth) Dezső és Wachs Nándor révén elegendőnek bizonyult nem csak az újságok, időszaki lapok, hanem önálló kötetek kiadására is.

A szolnoki újságok főleg a harmincas években több, jó tollú, költői ambíciókat is tápláló fővárosi újságírókat is a városba vonzottak.

A helyi szerzők megmérettetését is szolgáló szolnoki kiadású irodalmi vagy jórészt szépirodalmi anyagot közlő folyóiratok meglehetősen rövid életűek voltak. Sorozatos megszűnésük okát főleg az anyagiak hiányában kell keresnünk. Ez pedig szorosan összefügg az olvasók, elsősorban az előfizetői kör szűkösségével. Egyetlen folyóirat előfizetőinek a száma sem haladta meg a 4-500-at.

Egyébként az előfizetők száma sem az újságok, sem a folyóiratok esetében nem esett egybe az olvasók számával. A két háború között Szolnokon bejegyzett mintegy 150 egyesület, kör, társaság könyvtárában, olvasószobájában, klubjában, de még a vendéglőkben, a kávéházban, borbélyműhelyekben is kézbe vehették ezeket a vendégek.

A „Nemzeti” – a szolnoki Nemzeti Kávézó

A Nemzeti Kávézó volt gyakorlatilag a szolnoki New York Kávéház. Itt gyűlt össze a város irodalmának, újságíróinak, értelmiségének krémje. Állandó asztala volt minden törzsvendégnek, volt rá lehetőség, hiszen a kávéház a kortársaihoz képest meglehetősen nagy volt.

A kávézó a Nemzeti Szálló szerves részét képezte. Az 1893-94-ben emelt épület az akkori Szolnok egyik, ha nem a legimpozánsabb épülete volt.

Az épület minden helységét egyenletesen gázfűtéssel fűtötték, saját villamos energia ellátásával az ország második ilyen épülete volt. Nagy Lajos így ír a szállóról és a kávéházról a Három magyar város című munkájában:

„Szálloda, benne kávéház, a kávéházi árak pesti nívón. A kávéház egyetlen kávéháza a városnak, a szállodával közös — hazafias — neve van, tehát nem holmi Esplanade, vagy Aranykakas, — de az ember nem is érezné benne jól magát, ha nem így lenne. A vendégek száma nem sok. A főpincér „adósok lajstroma” című aktája igen terjedelmes, legalább fővárosi nívón mozog. Leginkább hátul csoportosulnak, ahol kétféle játék folyik: a mulatós alsós és a jelent kifejező römi.”¹¹

De jól jellemzi a Nemzeti Kávézót Szabó Barna írása:

A szolnoki újságírás

Mi kell az újságíráshoz?

¹¹ Három magyar város / Nagy Lajos, p. 11.

„...jó adag fáradt egykedvűség, egy sor átfeketézett éjszaka a Nemzetiben, meg valami pici – szív.”¹²

A kulturális folyóiratok bemutatása

Irodalmi Kurir

1931-1932. Megjelenik évenként tízszer.

Szerkesztő: Szandai Szabó Sándor

Nyomda: Halász.

A leírás az Irodalmi Kurir és előzménye 1931-1932. (Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár Szolnok 1982) című hasonmás lenyomat alapján történt.

A szerkesztőség évenkénti tíz szám megjelenését tervezte. Majd a továbbiakban látni fogjuk, hogy a legtöbb lap a tíz példányszám kiadása mellett döntött, amire a következő levél részlet adhat magyarázatot. Melyet Váméri Rusztem a Századunk című Társadalomtudományi Szemle szerkesztője írt Szandai Szabó Sándornak, az Irodalmi Kurir szerkesztőjének:

„... A sajtótörvény szerint lapengedélyre csupán olyan sajtótermékeknek van szüksége, amely 30 napnál rövidebb időközönként jelenik meg. Voltaképp tehát évente tizenegyszer jelenhetne meg a lap s a tízszeri megjelenés, mint maximum csupán megszokás... engedélyre tehát szükség nincs, legfeljebb akkor, ha a lapot kolportázs útján kívánja terjeszteni, amihez az I. fokú rendőrhatalóság engedélye szükséges. Mindez természetesen nem zárja ki, hogy kellemetlenkedjenek, ha akarnak. Így pl. beleköthetnek a lap tartalmába, s indítványozhatják a vizsgálóbíróknál egyes számok v. röpiratok lefoglalását, esetleg a lap <nemzetellenes> v. <közrendet veszélyeztető> iránya miatt a lap megjelenése akkor is betiltható, ha egyébként, mint nem időszaki lap engedélyhez kötve nincs. ...”¹³

Szandai már a húszas évek második felétől kísérletezett irodalmi folyóirat kiadásával. Szerkesztői gyakorlatot a fővárosi Mindnyájunk Lapja rovatvezetőjeként már szerzett, de a helyi viszonyok, csak később tették lehetővé, hogy – Móricz Zsigmond tanácsára – „Reklám Kurir” névvel, évi tízszeri megjelenéssel elindítsa a 4. számtól már Irodalmi Kurir címet viselő folyóiratot. Az előzményeknek köszönhető, hogy egyrészt anyagi alapot teremtett,

¹² A szolnoki újságírás / Szabó Barna. In: Szolnoki Színházi Ujság, p. 9.

¹³ Varia Museologica : Dolgozatok a szolnoki múzeum gyűjtőterületéről : Kaposvári Gyula válogatott írásai és bibliográfiája, p. 599.

másrészt jó tollú munkatársakat toborzott maga mellé. Így alakult ki az a szerzői gárda, amely a lap megszűnéséig kitartott mellette.

Külső tipográfia

A lap címlapján a címen kívül olvasható a szerkesztő neve, az évfolyam a szám és a megjelenés dátuma, mely adatok csak itt jelennek meg.

Továbbá a címlapon található a tartalom, az oldalszámok jelölése nélkül.

Belső tipográfia

Azt, hogy a belső oldalak pagináltak-e, sajnos nem tudjuk biztosan a forrás hasonmás lenyomat mivoltából adódóan. A hasonmás lenyomatban a címlap is része a számozásnak.

Terjedelme változó 20 és 28 oldal között. Állandó rovata csak egy van, a Kulturkrónika.

Az Irodalmi Kurir előzménye a Reklám Kurir melynek első számában a szerkesztő, Szandai Szabó Sándor, így foglalja össze a kor kulturális helyzetét: „Az anyagi viszonyok, a helyzet, a gazdasági válság ezer változatai kesernyésen lódnak az emberek ajkára, s minden új megmozdulás sikertelennek látszik, mert beleélik magukat az önrémületbe. Ezért legtöbb jóakarát, nemes cselekedet, a kultúráért való munkásság belefut a tervezettségbe. Nem hivatkozok külföldre, csak nyitott szemmel kell követni a Fő városban történő irodalmi mozgalmakat és elsírni azon közömbösségen, amivel a vidéki középosztály legnagyobb része még ma is a betűvel szemben viselkedik. Ezzel nem mondtam semmi újat sokak előtt, csak próbálok rávilágítani azokra a nehézségekre, amik a kulturális tevékenység elé állandó akadályokat gördítenek. Minden művészi, kulturális tevékenység meleg pártolást, érdeklődést érdemel, de legalábbis azok részéről, akik az ilyen irányú törekvést megértik és annak horderejét felfogják.”¹⁴

A Reklám Kurir-ban az irodalom a reklámok között szinte elvész, nincs ez másképp a Kurir-ban sem, sőt az Irodalmi Kurir 1931-es két számában sem.

Irodalmi folyóirat jellege a második évfolyam első számától alakul ki. Innentől kezdve már nem ingyenes, az egyes szám ára 60 fillér, reklámújság jellege ugyan még nyomokban megmaradt, ám a második évfolyam számaiban már nem az írások között kapnak helyet a különböző reklámok, hanem mintegy keretbe foglalják az újságot.

¹⁴ Reklám és az irodalom / Szandai Szabó Sándor. In: Reklám Kurir, p. [1].

„Az Irodalmi Kurir szépirodalmi, társadalmi és kritikai folyóiratnak vallja magát. S ha megnézzük, kik és milyen írásokkal szerepelnek benne, a megjelenő számokban sorra találjuk Gelléri Andor Endre Rablás című novelláját, Kassák Lajos Este és Emlékezés című írását, Radnóti Miklós Tavaszi vers című költeményét.

Itt érdemes egy kis kitérőt tenni. A vers először az Újmódi parasztok élete című kötetben jelent meg, amelyet 1931. április 18-án elkoboztak. A szerzőt, Radnóti Miklóst, nyolc napi fogházra ítélte a bíróság Töreký tanácsa 1931. december 8-án Budapesten. S az Irodalmi Kurir 1932 márciusában éppen ebből a kötetből közölte Radnóti versét. De folytassuk a sort Bányai Kornél Alföld nyitott egében című versciklusával. Nagy Lajos Az elszabadult oroszlán novellájával, s megállapíthatjuk, hogy az Irodalmi Kurir méltán vallhatta magát szépirodalmi, társadalmi és kritikai folyóiratnak.

De kritikai rovatát, a Kulturkrónikát is érdemes átfutni. Mindjárt a februári számban olvashatjuk: Rusznák Sándor: Kiosztották a Baumgarten alapítvány díjait.”¹⁵

Az eddig elmondottak, a folyóiratban közölt írások alapján nyugodtan leszögezhetjük, hogy az Irodalmi Kurir vidéken működő, de nem „vidéki” folyóirat, benne él az országos, a haladó irodalom sodrában.¹⁶

Az Irodalmi Kurir műmelléklete rovat öregbíti a szolnoki Művésztelep művészeinek hírnevét egy-egy kép bemutatásával. Az utolsó, decemberi szám azért is különleges, mert az írások mellett egy-egy szolnoki művész a szerző képmását is megörökítette az utókor számára.

„Az Irodalmi Kurir 1932 decemberében megjelent számával beszüntette működését. A pontot a végére - minden bizonnyal – a Miniszterelnökség 1758/M.E.III. sz. rendeletével a sajtóosztály vezetője tette. Indoklás ennyi: „Az Irodalmi Kurir című időszakai sajtótermék engedélyezése iránt előterjesztett kérelmet az 1920. évi 4578 M.E. számú kormányrendeleti 6.§-a alapján elutasítom.”¹⁷ Ez a rendelet azt mondja ki, hogy új időszakai lap alapításához szükséges a miniszterelnök engedélye. Ez a jogszabály „valójában” a rotációs papír felhasználásáról szólt a rotációs újságpapírkészletek bejelentéséről, zár alá vételéről, igénybeviteléről és forgalomba hozatalának korlátozásáról. A papírkorlátozást 1919-ben és az 1920-as évek legelején az ország kedvezőtlen gazdasági helyzetével indokolták, illetve azzal,

¹⁵ Varia Museologica : Dolgozatok a szolnoki múzeum gyűjtőterületéről : Kaposvári Gyula válogatott írásai és bibliográfiája, p. 599.

¹⁶ Ld. Uo., p. 598.

¹⁷ Ld. Uo., p. 597.

hogya a papírbehozatal (főleg Ausztriából) túlzottan megterhelő (1922-ben 6 milliárd korona kiadást jelentett).

Fő oka azonban politikai volt. Ezt mutatja az a formanyomtatvány is, amelyet a Miniszterelnökség Sajtóosztályának kellett kitöltenie, amikor egy-egy kérvény beérkezett. Ennek „Illetékes főispán, illetve hatósági szakvéleményének bekérése” című része így szólt: „szíveskedjék sürgősen véleményt nyilvánítani a tekintetben, vajjon a tervezett lap megjelenése közérdekből kívánatos és szükséges-e, s folyamodó..., illetve a mögötte/ük álló esetleges érdekeltség a lap nemzeti irányát kellőképpen biztosítja/ák-e?”¹⁸

Írások : Szolnokról a szolnokiaknak

1931. márc-1934. febr.

Megjelenik évenként tízszer.

Szerkesztő: 1931. március: Szabó Barna

Felelős kiadó: 1931. március: Szabó Barna

Nyomda 1931. március Róth, 1932. február: Wachs.

DJM: 1932: febr. Katalógus szerint 1931: március, 1933: május, július, 1934: február is; a példányok az állományban nem találhatók.

A bibliográfia állításának ellent kell mondanom, hiszen a Damjanich János Múzeum könyvtárában 10 szám is megtalálható, szigorúan védettek. Nem tartom azonban kizártnak, hogy ezek csak a bibliográfia megjelenése után kerültek elő.

Az Írások nem is kifejezetten újság jellegű, bár külső és belső tipográfiáját tekintve akár rokonok is lehetnének a Nyugattal, tartalma mégis teljesen más.

Az Írások egy rendezett kavalkádja a verseknek, novelláknak, irodalmi és könyvkritikáknak, tárcáknak, a Szolnokot érintő társadalmi vagy a várost érintő problémákról írt esszéknek, elmélkedéseknek és beszámolóknak

Ez talán elegendő magyarázatul szolgálna, hogy miért éreztem szükségét az Írások felvételét az elemzendő folyóiratok sorába, mégis szükségesnek érzem megemlíteni, hogy szerzői sorából nem hiányozik senki a kor helyi írói közül. Itt egy kis helyreigazításra szorul az előbbi kijelentés, hiszen az Irodalmi Kurir két szerzőjét, Szandai Szabó Sándort és Rusznák Sándort

¹⁸ Sajtó és tudomány : A sajtókutatás története és intézményesülése Magyarországon a II. világháborúig / Sipos Balázs. In: Múltunk, 154–200. p.

nem találjuk az Írások szerzői között, talán személyes okokra visszavezethetően, mely megállapítást az alábbi cikkek is alátámasztják:

Az Irodalmi Kurir 1932. februári számában Rusznák Sándor az alábbi kritikát írja az Írásokról és Szabó Barnáról:

„Szabó Barna mostani füzete azonban nagy csalódást keltett mindenfelé. Nincs benne egy egészséges gondolat, csak megalkuvás és egy öregedő ember egyezkedése a világgal, amit talán nem is lehet még Szabó Barnától sem zokon venni. Az azonban már bántó, hogy Szolnokot reklámként használja fel önmagának.”¹⁹

Szabó Barna pedig így ír Rusznák újságírói munkásságáról az Írások 1933. májusi számában: „Megírta azt is ez a Rusznák fene gyerek, hogy Almássy főispán vadászat közben lelőtte vitéz Sebő Györgyöt, és hogy Jászgebér községben — ami nincs — megölte magát két leány — aki sosem élt — egy intézőért, aki meg sem született. (Ellenben nem írta még meg, hogy ki a szerzője a „Legénykérés” című darabnak, amely a Jász-Nagykun Szolnokmegyei lapok nyomdájában „írta Rusznák Sándor” szignummal nyomtatott ki és amelyet — csuda rossz darab pedig — elő is adatott a Munkás Otthonban.”²⁰

Külső tipográfia

A lap 4 rétnagyságú és általában 32 oldalas. Az oldalak pagináltak.

A címlap az 1933-as évfolyamig minden számnál más. A szerkesztő és a lap címe minden számon megtalálható. A keretbe foglalt tartalomjegyzéket is itt helyezték el az 1932. februári, az 1936. márciusi és az 1938. májusi szám kivételével. A tartalmat a dátum és az ár követi, majd ez alatt kerül feltüntetésre a nyomda.

A különbség a cím feltüntetésében mutatkozik meg. Hol teljesen puritán, hol alul és felül is díszített, természetesen visszafogottan.

Belső tipográfia

Egészen az 1933-as évfolyamig minden szám első oldalán megtalálható egy kis fejléc, amelyen a cím, a szerkesztő, a dátum és a megjelenés gyakorisága van feltüntetve. Belső címlap csak az 1932. februári számban találtam. A lapon belül a címek különböző

¹⁹ Írások : Szolnokról szolnokiaknak / Rusznák Sándor. In: Irodalmi Kurir, p. 21.

²⁰ Amiről nem írtak a lapok / Szabó Barna. In: Írások, p.12.

betűtípusokkal vannak írva. Ettől eltekintve az írások szedése teljesen egyszerű, hasábokra nem tagolt. Illetve egy-egy szám egy-egy oldala mégis hasábokra tagolt.

Állandó rovat nem jellemző az Írásokra, leszámítva Pilzer Sándor Hatvannyolcasok című katonáírásait, valamint a lap végén található Mozaik című rovatot.

A lap hangulatát talán az alábbi idézetekkel minden magyarázatnál jobban lehet illusztrálni.

„Anarchia, vagy valami ilyesmi van most a szolnoki írói és újságírói berkekben. Nem tudok más nevet találni a visszásságokra, nem tudok, bármennyire is fáj is ez nekünk, akik több, mint két évtizede mégis csak ennek a mesterségnek aláztatos inasai vagyunk.

Anarchia van, vagy valami ilyesmi. Nem régen van, csak azóta, mióta a kártékony dilettantizmus némely tehetségtelen kalandorai ezen a pályán vélnek rongy életük számára üdítő oázist találni. És nem soká lesz, csak addig, amíg a szolnoki olvasók tudatára nem ébrednek, hogy kik is akarják az újságon keresztül vezetni, irányítani, befolyásolni és terrorizálni.”²¹ Ez az idézet jó példa a lap szokimondó jellegére.

„Sajtóterméknek régen — talán soha — nem találkozott olyan egyértelműen viharos köszöntéssel, mint az Írásoknak ez a sárgafedeles száma”. A városházi vizsgálat lezárásáról és eredményeiről jelent meg éles hangvételi cikk, olykor ironikus írás, amely hangvétel általában is jellemző az Írásokra.

Kikelet

Szolnok. Budapest. Debrecen 1933 június. 1 – 1934. január.

Megjelenik: havonként.

Szépirodalmi és művészeti folyóirat.

Felelős szerkesztő: Szilágyi Béla. Szerkesztő: Tóth Sándor, 1933. szeptemberétől: Pásztor Zoltán, Tóth Sándor. Főmunkatárs: 1934. jan.: Zsemlye András.

Kiadó és laptulajdonos Szilágyi Béla

Nyomda: Varga József, 1933. július. 15: Szolnok és vidéke ny., 1934. jan.: Róth ny., 1934. május/június: Nagykőrösi Híradó-ny., 1934. 8. szám: Beke Zoltán, Debrecen.

„Az 1933-34 között megjelent és rendelkezésre álló adataink szerint mindössze 8 számot megért Kikelet részint szolnokinak, részint országosnak tekinthető folyóirat volt. Szolnokinak

²¹ Anarchia / Szabó Barna. In: Írások, p. [1]

annyiban, hogy ebben a városban indult útjára, s az első négy szám is szolnoki nyomdában készült, s az első két számot is szolnokiak szerkesztették. És szolnoki folyóirat azért is, mert a 7. szám kivételével valamennyi számban szerepelnek szolnoki szerzők.”²²

Szépirodalmi és művészeti folyóiratként működött 1933. júniusától 1934-es megszűnéséig. A tervek szerint havonta jelenik meg minden hónap első napján. A második szám címlapján már a hónap közepére, 15-ére datálják a megjelenést, a következő számokon pedig, már fel sem tüntetik. Felelős szerkesztő és laptulajdonos Szilágyi Béla, szerkesztő Tóth Sándor és a Pásztor Zoltán..

Külső tipográfia

Az oldalak számozottak. A lap terjedelme 48 oldal. A lap mérete az adott korban nem szokatlan 18x25 cm. Az első szám viszont kisebb 16x24 cm.

A címlapon egy-két lóval szántó alak látható, amit az ívben hajló főcím zár le, talán a felkelő Napot szimbolizálva. A címoldal grafikáját magyarázhatja Tóth Tamás (Szolnok város polgármestere) előszavában:

„Új irodalmi folyóirat ekéje készül izmos barázdát hasítani az alföldi ugarba.”²³

A grafika alatt látható az évfolyam, szám, és a dátum, ami csak itt jelenik meg. Alatta a tartalomjegyzék. A tartalomjegyzék körüléniázott, két hasábosak, közöttük dupla hasábléniával. Az oldalszámok a jegyzékben nincsenek jelölve.

Belső tipográfia:

Az első oldalon egy belső címlapot találunk, rajta a főcímmel, az alcímmel és a szerkesztőségi adatokkal. Érdekesség, hogy az előfizetési ár nemcsak Magyarországra, hanem Romániára és Amerikára vonatkozólag is meg van adva. Nincs vezércikk, az első szám előszaván kívül, a lapok rögtön egy verssel indulnak.

A Kikelet szépirodalmi jellege — versek, regények, elbeszélések, novellák meghatározzák a tipográfiát. Ahol nem új oldalon kezdődik a soron következő írás, ott léneával választják el az előzőtől. Ez lehet dupla, vagy szaggatott. A legtöbb esetben az írások végén feltüntetik a szerzőt, általában teljes névvel, de előfordul, hogy csak monogram. Az álnevek ritkák.

²² Emlékjelek : Szolnok az irodalomban-szolnoki irodalom / Szurmay Ernő (honlap)

²³ Útravalóul / Tóth Tamás. In: Kikelet, p. 1.

Állandó rovatok

A *Kikelet pályázatai* című rovat „teret, érvényesülést, szóhoz jutást szeretnénk adni testvéri kézszorításként a fiataloknak.” A pályázatot meghirdették a *Kikelet mosolya* rovathoz, humoros élmények csattanós megírására, elbeszélő költeményre „Az epika elsenyvedt az utolsó évtizedekben.”²⁴, valamint csárdásra (szöveggel és zenével).

A példányszámok eladását jótékonyan befolyásolta, hogy pályázni csak az újságban megjelent szelvényt mellékelve lehetett. A pályaműveket pénzdíjjal jutalmazták.

A *Kikelet Rejtvény rovata* könnyű szórakozást ígér, hol irodalmi keresztrejtvény, hol képrejtvény formájában.

A *Kikelet arcképcsarnokában* mindig a kortárs művészet vagy irodalom egy alakját mutatják be, mint például Pólya Tibor, Áprily Lajos.

Virágok a viharban (asszonyoknak, lányoknak) rovatban folytatásos esszét olvashatunk a nőkről, szerepükről, helyzetükről a társadalomban.

A *Kikelet* recept rovatát az *Erdélyi konyha*.

„Az erdélyi konyha legkiválóbb, híres különlegességeit e rovatunkban rendre közzétesszük, - hölgy olvasótáborunk kívánságára és — hisszük, — öröme.” A receptek közlője egy „erdélyi nagyasszony.”²⁵

Szolnoki írók állandó rovatban költemények és elbeszélések egyaránt megjelentek. Teret biztosítva ezzel a város tehetségeinek.

A folyóirat utolsó rovataként a *Szerkesztői üzenetek* találhatóak. Egy rovat, ahol lehetőség van a szerkesztők az olvasók és a munkatársak közötti párbeszédre rövid üzeneteken keresztül. Az első szerkesztői üzenetből értesülünk a lap olvasói között aratott sikeréről:

„Szerény lapunk két heti késsedelemét magyarázza 2. számunk tökéletesebb külső kiállítása. Lelkünk mélyéig meghat bennünket, az az igazán jóleső pártfogás, az a széleskörű és reánk nézve végtelenül megtisztelő támogatás, amivel fogadták a *Kikeletet*, nemcsak Csonka országunkban, de az újra eljövendő Nagymagyarország minden részében, sőt a tengeren túli örök magyaroknak maradt testvéreink is. Szavakkal ki sem fejezhető helyeslést láttunk a mindenünnen jövő jószágban, de egyben biztatást is, amely új erőt ad nekünk, hogy fáradságot nem ismerő, egyiramú munkával küzdjünk tovább a *Kikelet* — mint szerény, de kemény kötelességű ököl — mindnyájunk Nagy céljáért: a Revízióért!”²⁶

²⁴ Pályázat epikai költeményre / Szilágyi Béla. In: *Kikelet*, p. 34.

²⁵ Erdélyi konyha / Szilágyi Béla. In: *Kikelet*, p. 41.

²⁶ Szerkesztői üzenetek / Szilágyi Béla. In: *Kikelet*, p. 48.

Bár a *Kikelet* szerkesztősége mindent elkövetett előfizetői, olvasói megtartásáért (kottás mellékletek, dalok, receptek, rejtvények stb.) mégsem tudta elkerülni a szolnoki időszaki lapok korabeli körülmények okozta végétét: nem egészen két évfolyam megjelenése után megszűnt.

Az *Írások* című folyóirat az alábbi cikket közölte a *Kikeletről*:

„Lapot indítani nem nehéz, munkatársakat (akár helybelieket, akár fővárosiakat) szerezni hozzá, az sem ütközik nagyobb akadályokba. Az új lap előtt csak egy kemény dió áll vár feltörésre: az olvasó. Aki olvassa a lapot (vagy nem olvassa) és aki megveszi (vagy nem veszi meg és könnyen halad el mellette).

A *Kikelet* kitűnően startolt. Jó nevű fővárosi írók mellé sikerült munkatársul megkapnia valamennyi „szobatiszta” helyi költőt és író: tartalmilag tehát a legszigorúbb kritikus szem sem talál benne semmi kivetnivalót.

Nagy hiba, hogy a közönség nem bír egy pengőt fizetni még olyan jó szépirodalmi lapért sem, pénz nélkül pedig, csak lelkesedéssel, ambícióval, ilyen drága előállítású lap meg nem élhet.

Szilágyi Béla és Tóth Sándor — akik szerkesztik és részben írják is — tehetséges költők, melegszívű idealisták, a szebb jövő derék úttörői.”²⁷

Szolnoki Tükör

1933. szept. 10 - 1934. február/ március

Szolnok megyei társadalmi, irodalmi, művészeti, fotó és sportlap: Riportok és képek.

Megjelenés évenként tízszer.

Felelős szerkesztő: Vidor Győző. – Társszerkesztő: Kertész Mihály. Fotó-szerkesztő: Tabák Lajos.

Kiadó tulajdonos: „Bagoly” könyvkereskedés. Felelős kiadó: Faragó Sándor.

Nyomda: Faragó Sándor.

Külső tipográfia

A *Szolnoki Tükör* 1933 őszén indult útnak. Az *Irodalmi Kurir* megszűnése után hézagpótló szerepet töltött be Szolnok irodalmi, művészeti és sportéletében.

A lap terjedelme 32 oldal, nagysága 15x23 cm. A címlapot és a fejlécet borbereki Kovách Zoltán festőművész tervezte (melléklet). A címlapon két kép látható, az egyik kör alakú

²⁷ *Kikelet* / Szabó Barna. In: *Írások*, p. 20.

(állandó, a Tisza Szállót és a három templomot ábrázolja, mint Szolnok jelképét). A kör alak utalhat a tükörrre, de egy fényképezőgép lencséjére is.

A másik kép a város életéből örökíti meg egy-egy a megjelenés idejére jellemző pillanatot. Ezeket a címlapképeket Tabák Lajos készítette.

Az évfolyam– és a lapszám az első évfolyamban csak belül, a második évfolyamtól kívül is megjelenik.

A belső címlapon található a tartalomjegyzék, körbe léneázott számozás nélküli. A munkatársak névsora ugyan itt kerül felsorolásra hasáb léneával elválasztva a tartalomtól.

Belső tipográfia

A lap minden oldalán a pagina megtalálható. Az előszó és a bevezető kivételével kéthasábos elrendezés uralkodik. Az állandó rovatoknak nincs meghatározott helyük a lapon belül. A lapot igen érdekessé, egyedivé teszi a számtalan korabeli fotó.

Az egyes rovatoknak nincs állandó szerkesztője, vagy szerzője. Jó példa erre, „Andris bácsi különvéleménye”, amely képzeletbeli riport egy egyszerű paraszt bácsival, melynek minden számban más a szerzője.

Állandó rovatok

A *társas élet* című rovat a szolnoki társadalmi eseményeket örökíti meg, ezekről esszéket közöl több oldalon, például beszámoló a Szolnoki Rotary club egy éves működéséről, vagy Horthy Miklós kormányzó szolnoki látogatásáról.

A második évfolyam első számában a *Szolnoki Tükörbarátai* társaság megalapításáról kapunk hírt. „Olvasóink népes táboraival szorosabb kapcsolatot kívánunk létesíteni, ezért megalakítjuk a *Szolnoki Tükörbarátai* -nak társaságát.”²⁸

A *Pletyka* rovatban fiktív szituációkat valós események szelik át, mintegy kávéházi beszélgetés formájában.

Irodalom és művészet. Ez a rovat beszámol a Művésztelep eseményeiről, a művészekről, foglalkozik a megye műemlékeivel, a város zenei életével, könyvismertetést és verseket is közöl.

²⁸ Szolnoki Tükör, p. 8.

A *Fotó* rovatban Szolnok híres fotósa Tabák Lajos ad hasznos tanácsokat a fotográfus kollegáknak és lelkes amatőröknek. Meghirdetésre kerül a fotópályázat, ahol az első öt helyezett fotócikkekre váltható utalványt nyer.

Kistükör gyermekrovat

Vidor Győző az alábbi előszót írja a rovathoz:

„Amikor megindítjuk a Szolnoki Tükör című lapot, bizony rólatok sem feledkezünk meg.

Külön rovatot nyitottunk a számotokra, amelyben titeket érdeklő dolgokról írunk és hozunk érdekes képeket. Hisszük, hogy örömmel fogadjátok ti is lapunkat s kíváncsian várjátok minden számát, mert kedves és tanulságos szórakozást hoz számotokra.

Ha valami közölni vagy kérni valótok van, csak írjatok bátran s minden kis barátunk levelére pontosan válaszolunk a szerkesztői üzenetben.”²⁹

Ez a szerkesztői üzenet természetesen a rovathoz tartozott és a címe *Szerkesztő bácsi üzeni* volt.

A rovat célja a fotózás megszerettetése a gyerekekkel Amatőr Marci külön epizódokból álló fotós kalandjain keresztül. Itt kerül meghirdetésre a gyermek szépségverseny, a beküldött képek is itt jelennek meg, *Szolnok édességei* címmel.

A *Sport* rovat indulásakor Varga László a MÁV sportegyesület elnöke beköszöntőjében fogalmazza meg az egész rovat ars poeticáját, ami akár a jelennek is szólhat.

„Jelszavunk legyen, hogy a testnevelés ügyének megnyerjük mindazokat, akik ma még távol vannak annak támogatásától és az aktív résztvételtől. Súlyos anyagi bajaink közepette ne engedjük elharapózni a tömegbetegségeket és ezzel nemzetünk épségét vigyük romlásba.”³⁰

Élvezetes beszámolókat olvashatunk a szolnoki sporteseményekről, meccsekről, de találhatunk várostörténeti jelentőségű írást is, például a MÁV uszoda születéséről, valamint fotókat az akkori sportbüszkeségeinkről. Érdekes, hogy a rovatnak női szerzője is volt Kissné Tóth Lenke személyében. Ezen kívül a szellemi sportok kedvelői is találnak kedvükre való olvasmányt (bridge, sakk). A bridge a kor kedves kártyajátéka. A Szolnoki Tükör II. évfolyamának 1. számából értesülhetünk róla, hogy országos bridge-verseny kerül megrendezésre a Tisza Szállóban.

²⁹ Halló gyerekek! / Vidor Győző. In: Szolnoki Tükör, p. 27.

³⁰ Beköszöntő / Varga László. In: Szolnoki Tükör, p. 19.

Akit mindnyájan ismerünk. Ebben a rovatban olyan szolnoki embereket mutatnak be (újságárus, színész, nagy tudású hegedűművész), akiket valóban mindenki ismert, szinte hozzá tartoztak a város képéhez.

Szerkesztő postája rovat. Ezen a helyen az olvasók leveleire válaszolnak röviden a szerkesztők.

A lapon belül több helyen megjelenik a Szolnoki Tükör saját reklámja. A lap olvasóit arra buzdítja „Szolnok város és a vármegye közönsége ne a fővárosban, hanem Szolnokon, megbízható kereskedőknél és iparosoknál szerezze be szükségletét”.

Alföldi Esték

1934. május 30 – 1936. december 31.

Szépirodalmi és képzőművészeti szemle. Megjelenik évenként tízszer.

Felelős szerkesztő: Dobos Kálmán

Főmunkatársak: Diószegi Lajos, Haller Jenő, Legény Elemér, Radnay József, Szirmai Miklós.

Munkatársak: Fehér Szilárd, Glatz Oszkár, Gyökössi Endre, Illyés Endre, Pán Iván Víg Endre.

Kiadó: Dobó Kálmán Nyomda: Varga József

Külső tipográfia

Az Alföldi Esték egy szolnoki érdekeltségű irodalmi és képzőművészeti lap. Szerzői gárdája elsősorban a vasutas írogatók köréből került ki.

A címdalton olvasható a lap címe és alcíme. Alatta a dátum az évfolyam és a szám megjelölése a tartalommal félig körülléneázottan. A tartalom itt sem tartalmaz oldalszámot. A címdalt az ár zárja, amely egészen 1936. III. évfolyam 7-8. számáig 40 filler, majd ettől a számtól 70 fillér.

Kézbe véve a lapot egy komoly, igényes folyóirat benyomását kelti, amit a belső tartalom igazol is.

Belső tipográfia

Terjedelme 28 oldal. Az oldalak pagináltak.

A versek kivételével, amik természetesen vers formában jelentek meg, kéthasábos elrendezés uralkodik. Az oldalak tetején futó léneát középen megszakítja az oldalszám. Minden szám 9.

és 10. oldala, valamint a 19. és 20. oldala teljes terjedelmében a reklámoknak van szentelve, ennek ellenére itt-ott a lapon belül is találkozhatunk reklámmal, valamint a borító mindkét belső oldalán a szerkesztőségi adatokon túl hirdetések is szerepelnek.

Állandó rovatok

A folyóirat első része a szépirodalmi alkotásokat közölte, mely tartalmazott egy visszatérő rovatot „Gondolatok a színház után” címen. Az ország nagy színházainak (például Vígszínház, Magyar színház) egy-egy bemutató előadásáról készült írásokat tartalmazta a rovat.

Képzőművészet

A Képzőművészet rovat vezetője Radnay József. Itt, a művészet minden ágáról, művészekről és műveikről olvashatunk életrajzot, kritikát, de találunk apró történeteket is a művészvilágból esszéket a művészetéről. Az írások mellett gyakran képek vagy éppen karikatúrák az említett művészekről, illetve a művészek alkotásai is megjelennek.

A *Gyermekszoba* című rovatban, melynek vezetője Diószegi Lajos, egy mese és legtöbb esetben gyermekvers is olvasható, így bővítve a lap olvasói táborát. A mese lehet önálló mű is, de folytatásos történetek is szórakoztatják a kicsiket. Az első számban pályázatot hirdettek a gyerekeknek „Életem legkedvesebb emléke” címmel.

Az első három számban rejtvény is található (a helyes megfejtést beküldők könyvjutalomban részesültek), ám ez az idő múlásával elkopott. Az előfizetők postája viszont hosszabb-rövidebb terjedelemben, de mindig jelen van.

Volt kezdeményezés egy érdekes rovatra is, mely az „Ezt a rovatot előfizetőink írják!” címet kapta, ahol az előfizetők által beküldött művekből szemezgettek a szerkesztők.

„Ezzel a címmel és ezen az oldalon új rovatot nyitunk lapunkban. Ez a rovat elnevezése magában foglalja és kifejezi annak célját, s így bővebb magyarázatra nem is szorul. E rovatunkban az előfizetőinktől nagy számban érkező írások közül a figyelemre méltóakat fogjuk leköszölni, melyek helyszüke miatt a lap más részében nem foglalhatnak helyet, esetleges megjegyzéseinkkel, jövőre szóló utasításainkkal együtt.”³¹

A lap anyagi helyzetére enged következtetni az alábbi, majd minden szám utolsó oldalán megjelenő „kérelem”.

„Komoly és könnyen teljesíthető kérelemmel fordulunk t. Előfizetőinkhez. Arra kérjük Önöket, hogy szíveskedjenek saját előfizetésükön kívül legalább egy előfizetőt szerezni az Alföldi

³¹ Alföldi esték, p. 22.

Estéknek, amivel nemcsak lapunknak tesznek szívességet, hanem saját maguk érdekeit is szolgálják, mert amilyen mértékben növekszik előfizetőink száma, oly arányban tudunk Önöknek mind többet, szebbet és jobbat nyújtani.”³²

Az utolsó oldal még tartalmazott egy állandó rovatot, az „Előfizetők postája” címmel. Az lap szerkesztői jellegű kérdésekre, problémákra válaszoltak az előfizetőiknek.

Szolnoki Színházi Ujság

1934. február 23 – 1938. október 6.

Színházi, művészeti és szépirodalmi lap,

1934. augusztus 25-től Színházi, művészeti, szépirodalmi, társadalmi és sport lap,

1935. október 25-30-tól Színház, művészet, film, irodalom, társadalom, sport,

1937. szeptember 3-tól Színház, művészet, film, társadalom.

Megjelenik a színi idény alatt hetenként, különben havonként.

Felelős szerkesztő: Nádor Imre, Szabó Barna

Főszerkesztő: 1934. augusztus 25 – 1935. április 13 Dr. Sebestyén Mihály

Felelős kiadó: Nádor Imre

Nyomda: Varga József, 1934. április 13: „Szolnok és vidéke” könyvnyomda, 1934. október 11: Wachs Nyomdai Műintézet, 1937. január 25. Rényi Dezső, 1937. május 5. Wachs Nyomdai Műintézet 1937. május 18. Halász Géza, 1937. szeptember 3. Varga József, 1938. május 4. Rényi Dezső, 1938. szeptember 1 Wachs Nyomdai Műintézet.

Előzménye: Szolnok Városi Színház Szöveges Műsora, felelős szerkesztő: Vidor Győző,

Főmunkatárs: Kissné Tóth Lenke

A Szolnoki Színházi Ujságot 1934. február 23-án az alábbi „útravalóval” indítja el Sárközy György városi tanácsnok:

„Amikor levetkőzte régi jellegét s a szöveges műsorból komoly — Színházi Ujság — lett, őszintén kívánom, hogy vállalkozása a legteljesebb mértékben sikerüljön, — úgy erkölcsileg, mint anyagilag — maradéktalanul váltsa be a létrehozói reménykedését és legyen a város életében értékes művészeti orgánus.

³² Kérelem / Dobos Kálmán. In: Alföldi esték, hátlap belső oldala

Ma, amikor ez a kis lap az első lépését teszi, ezt adom útravalóul, s ajánlom a közönség figyelmébe, mint egy újabb bizonyítékát városunk kulturális igényességének és fejlődöttségének.”³³

Az újság jellegéhez hozzátartozik az a háttér információ, hogy a harmincas években színházba járási szokások eltértek a jelen korra jellemzőtől. Egy színházi estének csupán egy része volt, hogy megtekintik az előadást, utána illetl elmennt vacsorázni, vagy a Nemzetibe, vagy a Tisza Szállóba és esetenként hajnalig mulatni. Erre jó példa az alábbi reklámszöveg, ami minden számban megtalálható:

„Előadás után a Nemzeti Kávéházban kitűnő színházi vacsora. Minden este a közkedvelt Farkas Jancsi cigányzenekara muzsikál.”

Külső tipográfia

A lap külseje gyakran változott, igaz csak kis mértékben, tartalma azonban viszonylag állandó maradt. Attól eltekintve, hogy volt színházi, művészeti és szépirodalmi folyóirat, 1934. augusztus 25-től színházi művészeti, szépirodalmi, társadalmi és sport lap, 1937-őszétől színházi, művészeti, filmes és társadalmi újság. Az 1934. áprilisi számban a lapfejen látható a szolnoki színház impozáns épülete. Az április 13-i számban már egy teljesen új lapfejjel találkozunk. Egy egyszerű geometrikus lapfejjel. Ezután, már csak a betűtípus és az ékezetek dőlése változik valamint, hogy telt vagy körvonalas betűkkel van a lap neve írva.

A címlapfejt fölött található a dátum és az évfolyam. Az évfolyam számozás a Szolnoki Városi Színház Szöveges Műsora számozását folytatja. Első száma a III. évfolyamban jelent meg.

Belső tipográfia

A Szolnoki Színházi Újság 12 oldalon jelent meg, háromhasábos elrendezésben. Az újság cikkeit reklámok és néhol képek szakítják meg.

Állandó rovatok

Állandónak mondható rovatot nem nagyon találunk. A lap jellegéből adódóan azonban állandó jellegűek a slágerek szövegei az operettekől, ismertetik a színdarabok tartalmát és a szereposztást, valamint a helyárat. Illetve 1935 tavaszától moziműsört közöl az utolsó oldalon.

³³ Útravaló / Sárközy György. In: Szolnoki Színházi Újság, 4. p.

Bodnár Andrásné *Hölgyek postája* című rovata is sok számot megélt, melyben a hölgyek problémái mellett többször közöl kritikát a színházban viselkedni nem tudó emberekről is. Állandó jellegűek a színész riportok (fényképpel!), színi kritikák és a *Hírek* rovat, amiben azonban inkább hirdetések találhatók, de jóízű pletykákat is olvashatunk itt.

A lap teret enged a nézői véleményeknek, kritikáknak is.

Itt most egy kis kitérőt tennék érdekességkép egy idézet erejéig, melyből kiderül, hogy Komlós Juci, ma már híres színésznő, mindenki „Lenke nénije” Szolnokon játszott fiatal korában:

„Kívánjuk, hogy Komlós Juci mindvégig megtartsa azt a jókedvű tempós hangulatot, amellyel muzsikás és parfümös vigasságában színészi útjára indult.”

Meg kell, hogy említsük a Szabó Barna vezette *Így írtok ti, Szolnokiak* (karikatúrák) rovatot, amiben könnyed hangvételen olvashatunk viszonylag komoly témákról.

Az utolsó évfolyam 4. számától már csak összevont számok jelennek meg és az 1938. évi 17-18. szám bejelenti a lap megszűnését.

Arcképcsarnok

Szerkesztő újságírók, írók, költők, újságírók

Bodnár Andrásné

Szolnok harmincas évekbeli társadalmi életének egyik legismertebb, írásai és emberi magatartása révén nagyon kedves nőalakja volt. Ligeti Erzsébet író 1918 decemberében köt házasságot a jogi végzettségű dr. Bodnár Andrással. 10 évig élt Gyöngyösön 1933-ban költöznek ismét Szolnokra. Regényeinek színtere (Fehér vitorlák, Vihar után) általában Szolnok, persze megnevezés nélkül. Ír tárcákat, riportokat, de színdarabokat is.

A Szolnoki Színházi Ujságban volt önálló rovata, *Hölgyek postája* címmel.

Dobos Kálmán

Szolnokon született, irodalmi munkásságát vidéki lapoknál kezdte, első költeménye a „Szent Béke” 1918-ban a Jászberényi Újságban látott napvilágot. Egyidejűleg jelentek meg cikkei,

versei, elbeszélései a fővárosi, szolnoki és jászberényi lapokban, úgymint: Szolnoki Újság, Jászhírlap, Jászberény és Vidéke, Jászkürt, Az Újság, Szózat, Vasúti Hírlap, Szárnyas Kerék. Halk szavú, magába mélyedt költő, ki a nyilvánosságot a lelki visszahatások kedvéért keresi 1933-ban jelent meg „Üveghangok” című verseskötete. Főszerkesztője az Alföldi Esték-nek, versei, elbeszélései és novellái is itt jelennek meg.

Elek István

Szolnokon született 1883-ban. Itt végzett a középiskoláit és utána a budapesti tudományegyetem orvosi karán folytatta tanulmányait, 1906-ban pedig orvos-doktorrá avatták.

Tanulmányai befejeztével kórházi gyakorlatot szerzett. Szolnokon 1909-ben nyitott magánrendelőt. Ugyanebben az évben városi tisztiorvossá választották meg. Kiemelkedő szakmai munkája mellett, melyet az egészségvédelem és a járványügy terén fejtett ki, jelentős közéleti tevékenységet is folytatott. Lelkes műbarát, hosszú ideig a Szolnoki Művészeti Egyesület ügyvezető igazgatója volt, aki a Művésztelep I. és II. világháború utáni kárainak helyreállításában, a művészeti élet fellendülésében is részt vett. Szorgalmazta a Duna-Tisza-csatorna megépítését. Rendszeresen írt az Írások című folyóiratba.

Kertész Mihály

1888. február 4-én született Szolnokon. Gimnáziumi tanulmányainak befejezése után jogot tanult, de ügyvédi vizsgát csak 1918-ban, harmincéves korában tett. Életének alakulásába, mint annyi más kortársáéba beleszólt az első világháború, amelyet végigharcolva a kommün után Romániában, Nagybányán telepedett le, és itt nyitott ügyvédi irodát. Az ügyvédi teendők

mellett az ifjúkori hajlamainak engedve újságírással is foglalkozott. A Cimborá című gyereklapban publikált. Így került kapcsolatba Benedek Elekkel, akivel hosszabb időn át levelezett.

1926-ban hazatelepült Szolnokra. Ügyvédi irodájában, vagy a Nemzeti Kávéház asztalánál írta ifjúsági, majd társadalmi regényeit. Kabaréjeleneteit, egyfelvonásosait a budapesti Andrassy úti és a Belvárosi színház gyakran tűzte műsorára. Jelenetei, novellái a szolnoki Irodalmi Kurirban, majd a Szolnoki Tükörben kaptak helyet, de a fővárosi lapok is szívesen közzétették írásait.

A Szolnoki Újság tette közzé 1933-1934-ben Kertész Mihály Vasárnapi Krónikáit. Ezek sokkal inkább irodalmi tárcákhoz, mintsem krónikához hasonló írások a korabeli szolnoki társadalom főleg középosztálybeli rétegeinek mindennapi életéből. Írásai több általam elemzett lapban is rendszeresen megjelentek, úgy mint Szolnoki Tükör, Írások, Irodalmi Kurir.

K. Tóth Lenke

Költő, író. Móra Ferenc unokahúga. Diplomáját Debrecenben kapta orosz-német szakon. Szolnokon a Konstantin iskola tanáraként dolgozott. A város kulturális életének ismert személyisége volt. Versei, tárcái, elbeszélései többnyire napilapokban, időszaki kiadványokban jelentek meg. Versei, írásai az elemzett lapok mindegyikében megtalálhatók.

Lill András

Életútjáról alig tudunk valamit. A harmincas évek elején Szolnokon élt. Az Irodalmi Kurir külső munkatársai közé tartozott. Amikor első verskötete, a Hullámjáték megjelent, az

említett folyóirat kritikusa szolnoki költőként értékelte verseit, amelyek közül az Öröm és fájdalom címűt közölte is. M. Pásztor József szerint később a fővárosba került és Szolnoki András néven több budapesti újság munkatársaként dolgozott. Versei rendszeresen megjelentek a Szolnoki Tükörben és az Írásokban is.

Rusznák Sándor

Förstner Dénes rajza az Irodalmi Kurirban, egyetlen verskötet, sárgult újságlapokon szétszórt versek, riportok, kritikák és kortársának, K. Tóth Lenkének néhány emlékező szava őrizte meg Rusznák Sándor szolnoki újságírónak és költőnek, az Irodalmi Kurir egykori főmunkatársának, majd Szandai-Szabó szerkesztőtársának emlékét. K. Tóth Lenke emlékezetében imígyen maradt meg: „... furcsa, csak félszemmel látó félszeg emberke. Riporterként szaladgált, de volt egy dédelgetett terve, hogy <kollektív riportot> szeretne írni a piacról, az árusokról és vevőkről. Azt hiszem, egy pompás tévériporter veszett el benne.”³⁴

A költőnő kissé ironikusan elének vetített képe telitalálat. Rusznák Sándor sokdioptriás szemüvege mögött érző, testi hibája miatt vérző lelkű, de gondolatait nyíltan megfogalmazó és mindig a lényegre megragadni tudó újságíró egyéniség rejtegett. Származását, amely végzetét is okozta - a fasiszta téboly áldozata lett - sohasem tagadta meg. Írásai, kritikái az Irodalmi Kurirban jelentek meg.

Szabó Barna

A Nógrád megyei Pusztakutason született, a gimnáziumot Szolnokon végezte, majd Pesten és Kecskeméten tanult jogot.

1911-ben fordult a pályája és hírlapíró lett. A budapesti *Nap* Szolnok megyei tudósítójaként, majd a *Tiszavidéki Újság* belső munkatársaként dolgozott. Ezzel egy időben már segédszerkesztője, majd felelős szerkesztője a Szolnokon 1911-13 között megjelent Újság c. kormánypárti lapnak. Ezt követően a Sípos Orbán által szerkesztett ellenzéki Független Lapnak lett helyettes szerkesztője, s maradt is az első világháború kitöréséig. A háborúból bőven kivette a részét. A szolnoki állomáshelyű 68. gyalogezred tisztjelöltjeként került orosz hadifogságba. Itt is lapot szerkesztett, majd hadifogoly színházat igazgatott. A fogság, s azt követő időszak egyébként is bő élményanyagot nyújtott számára. Japánon, Kínán, Ceylonon,

³⁴ Emlékjelek : Szolnok az irodalomban-szolnoki irodalom / Szurmay Ernő (honlap)

Egyiptomon át hosszú és kalandos tengeri út után csak 1920 karácsonyán került haza. Itthon hamarosan az Est-lapok munkatársaként küldte tudósításait Szolnokról, ahol a Szolnoki Újság 1926. évi megindulásától a lap munkatársa, majd 1937-38 között főmunkatársa volt, azaz mindaddig, amíg tollát szabadon használhatta.

Elindította és szerkesztette a Zene és Mozi Élet, majd a Szolnoki Színházi Ujság c. időszaki lapokat, felelős szerkesztőként útjára bocsátotta sajátos hangvételű folyóiratát *Írások* címmel. Egyidejűleg 14 fővárosi lapnak volt a munkatársa. Magányos harcosként küzdött Szolnok város becsületéért, amikor a várost a panamák lápvilágaként emlegették országszerte, s amikor mindenki félve hallgatott, ő ügynöke lett a pesti újságokban Szolnoknak. Ő maga így emlékszik, erre *Elevenek és holtak* (Emlékezés békére, háborúra, eseményekre, emberekre) c. 1938 szeptember végén megjelent könyvében: „Én szeretem Szolnokot egy szerelmes diák egetvívó rajongásával és amikor azt láttam, hogy bajban van a jóhírneve, kiálltam érte a placra.”³⁵

Emellett alaposan kivette a részét a város közéletéből is. Elnöke volt a Kiss József Irodalmi Körnek, főtítkára a Szolnoki Sakkörnek, választmányi tagja az írókat és művészeket tömörítő Tanya Egyesületnek és munkatársa a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye Múltja és Jelene nagy monográfiának. Mint ő mondja némi iróniával „közéleti harcos voltam csupán, de a régi, kopott, divatjamúlt egyenruhában”.³⁶

Még megadatott neki, hogy 1941. májusában újságírói működésének 30. évfordulójára megjelentethette *Meseváros* (Írások a régi Szolnokról és öreg Szolnokiakról) c. könyvét. Orosi József, Tabán Gyula, Kissné Tóth Lenke verssel köszöntötték azt az író, akinek zászlaján csak egy név volt: Szolnok.

Ezt a megállapítást erősíti negyedik s egyben utolsó könyve, az *Ismeretlen Szolnok* 1941. novemberében. *Scribere necesse est.* - Írni pedig kell - biztatja önmagát, mintha előre tudná, hogy a nyomorító hatalom röviddel ezután végleg kitépi kezéből a tollat. Ebben a művében is a szeretett város, Szolnok a téma. Olyan mozzanatokat kutat és tárt fel a város múltjából ebben a vegyes tematikájú könyvben, amelyeket nem őrzött meg a hivatalos történetírás, de amelyek nélkül ma is szegényebb lenne minden városához ragaszkodó szolnoki polgár emlékezete.

³⁵ Emlékjelek : Szolnok az irodalomban-szolnoki irodalom / Szurmay Ernő (honlap)

³⁶ Ld. Uo.

1944 végzetes nyarán aztán ő is elindult szerencsétlen szolnoki hit- és sorstársaival együtt azon az úton, ahonnan nem volt visszatérés. A meseváros nem tudta megvédeni múltjáról oly szépen mesélő fiát.

Szandai Szabó Sándor

Szandai-Szabó Sándor a szolnoki tollforgatók legismertebb tagja határainkon innen és túl. Igaz, nemzetközi elismertségét nem annyira írásainak, mint inkább szobrászati alkotásainak köszönheti. 1903. március 7-én született Szandaszőlősen szegényparaszti családban. A szülők nehéz anyagi helyzetük ellenére a szolnoki elemi iskolai évek után a mezőtúri református gimnáziumba írták. Érettségi után Szolnokon helyezkedett el egy gipszszoboröntő műhelyben. Az írás, az alkotás vágya korán az újságírás felé vonzotta. A Pesten megjelenő "Mindnyájunk Lapja" majd a "Magyar Úri Asszonyok Lapja", a "Háztartás" foglalkoztatta. A Mindnyájunk Lapja rovatvezetőjeként rendszeresen beszámolt 1927-ben Szolnok társadalmi életéről. Már ekkor szeretett volna önálló, szavai szerint "művészetet, igazságot, emberséget adó lapot" indítani Szolnokon. Lapengedélyi kérelmének sorozatos elutasítása után végül "Reklám Kurir" címmel évi tízszeri megjelenéssel napvilágot látott a reklámot és irodalmat ötvöző folyóirat, amely a 4. számtól már Irodalmi Kurir fejléccet kap, de igazán irodalmi folyóirattá a II. évfolyam 1. számától, 1932 februárjától válik. Szandai novellaírói kvalitását nem csupán az Irodalmi Kurirban megjelent írásai igazolják. A Reklám Kurir 2. számában is olvasható "A diófa" c. elbeszélése már 1932-ben bekerült az ötven magyar író novelláit tartalmazó "Novellák könyvébe". "Otthagytam a falut" c. elbeszélését pedig a Nyugat közölte. Babits Mihály jegyezte meg erről az írásról, hogy "különös örömet" jelentett neki az elolvasása. Az Irodalmi Kurir megszűnését követően a fővárosba kerülő Szandai figyelme

egyre inkább a szobrászat felé fordult, de baráti kapcsolatai elevenek maradtak író társaival: Móricz Zsigmonddal, Nagy Lajossal, Kassákkal, s különösen Tersánszky Józsi Jenővel. A képzőművészek közül Aba Novák Vilmos, Szőnyi István, Iványi Grünwald Béla, Domanovszky Endre tartozott baráti köréhez. Az írástudatlan, de a fadaragáshoz ösztönös adottsággal értő szandai napszámos fia, tehát nagy ívű pályát futott be. De a holt anyaggal vívott első győztes csatája éppúgy Szolnokhoz kapcsolja, mint az élő szó mestereként megteremtett irodalmi folyóirata, az Irodalmi Kurir, s benne műves novelláinak nagyszerű sorai. 1978-ban hunyt el. Nevét sajnálatos módon nem őrzi az Új Magyar Irodalmi Lexikon sem.

Tabán (Tabák) Gyula

Költő. 1919 és 1945 között Szolnokon élt, itt érettségizett. Párizsban tanult tovább, itt vette fel a Zagyva-parti Tabánra emlékezve a „Tabán” költői nevet. Frankfurtban és Bécsben is járt. A szegedi egyetemen magyar-francia szakos diplomát szerzett. A Délmagyarország munkatársa volt. Az egyetem elvégzése után Szolnokon lett tanár. Versei, műfordításai jelentek meg. Tabra, majd Vácra költözött, ott kötött házasságot 1942-ben. 1943-ban munkaszolgálatra hívták be. 1944-ben a német megszállás után elvitték kényszermunkára, és 1945 elején valahol a Dunántúlon halt meg. Verseiből minden általam elemzett sajtótermékben találunk.

Tóth Tamás

1925 májusában lett szülővárosának egyhangúlag választott polgármestere, nem egész harminckét éves korában. Pedig a szolnoki karrier utolsó állomását nem siettette és nem előzte meg a rokonok protekciója, a politika könyöklő tülekedése, semmi, ami zavarná az ifjú polgármester ívelő pályájának rokonszenves harmóniáját.

Szolnokon született, 1911-ben érettségizett, Budapesten jogászodott, 1914-ben a Szent Imre kör elnöke, ugyanabban az évben doktor juris, de katona is egyben egész a forradalom kitöréséig, amikor mint tartalékos tüzérfőhadnagy szerelt le. 1918-ban a város szolgálatába lép, mint aljegyző, 1920-ban tanácsnok. 1922-ben főjegyző és három év múlva polgármester. A kezdet és a folytatás között egy tehetséges, becsületes, megértő, minden szép és jó iránt lelkesülő élet színes mozaikjai adják a magyarázatát annak, hogyan lett dr. Tóth Tamás Szolnok város polgármestere és miért tudott olyan polgármestere lenni, akit minden felettese

és a vezetése alatt álló város minden polgára egyformán becsül és szeret. Dr. Tóth Tamás Szolnokja nem tíz évvel idősebb a háború utáni Szolnoknál, hanem kerek száz évvel.

Esszéi az Írásokban jelentek meg, valamint több előszót, és útravalót írt a különböző lapokba.

Vezéry Ödön

1841-ben Nagybányán született. Jogi tanulmányainak befejezése után 1861-ben Szatmár megye aljegyzője lett, de egy év után már a fővárosban találjuk, ahol rövid ideig tartó hivatalnokoskodást a színészi élettel cserélte fel. Shakespeare születésének 300. évfordulóján lépett először színpadra Óbudán. Különböző színtársulatok tagjaként megfordult Kiskőrösön, Baján, Győrött, majd Debrecenben. Már fiatal színészként számtalan színdarabot fordított magyarra.

1878-ban Sípos Orbán alispán hívására került Szolnokra. Előbb aljegyzőként, majd 1881-től várnagyként szolgált a megyeházán. Nyugdíjba vonulása után átvette a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Lapok szerkesztését. Írásai főleg az Írásokban jelentek meg.

Vidor Győző

Szolnokon született. 1922-ben a Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatója lett. Az egyetemen a gazdaság-történeti szemináriumban tevékenykedett. 1926-tól 1948-ig a Szolnoki Községi Felsőkereskedelmi Iskola tanára volt. A Verseghy Ferenc Irodalmi Kör tevékeny tagjaként előadássorozatot tartott irodalmunk nagyjairól, s hamarosan a Szolnoki Újság munkatársa lett, majd tanári munkája mellett 1936. októberétől 1944. júniusáig a Nemzeti Jövők felelős szerkesztőjeként dolgozott. 1945. május 1-jétől 1946. augusztusáig pedig a Tiszavidék c. lap felelős szerkesztője volt. Közben, 1933-ban a színházi évadok alatt a

Szolnoki Városi Színház Szöveges Műsorát is szerkesztette szerkesztőtársával K. Tóth Lenkével együtt. Még az év őszén elindította a Szolnoki Tükör c. időszakos lapot. A folyóirat az Irodalmi Kurir megszűnése után hézagpótló szerepet töltött be Szolnok irodalmi, művészeti és sportéletében. A lap az akkor élő legjobb szolnoki tollforgatók orgánuma volt - sajnos - csak két évfolyamon keresztül.

Szülővárosához való ragaszkodása, Szolnok szeretete készítette arra, hogy alig 22 évesen maga köré gyűjtve idősebb és fiatalabb kollégákat megszerkessze *Szolnok* (Fejezetek a város múltjából) c. és a várostörténet 1867-től a könyv megjelenéséig eltelt 50 esztendejének részben tudományos, részben novellisztikus feldolgozását. A 100 oldalas mű ma is forrásértékű.

Saját írásainak önálló kötetbe formálását azonban nem érthette meg. Régebben a tanári munka mellett minden energiáját lekötő újságírás-szerkesztés a szinte folyamatos közéleti szereplés a Versegly Kör rendezvényein, a Művésztelep kerti ünnepélyein, tevékeny részvétel a Művészeti Egyesületben, a Tanya csoport elnökségében, a Magyar Amatőr Fényképészek Szolnoki Csoportjában akadályozta ebben. 1945-öt követően a helyi oktatásügy újjászervezése, a Versegly Kör új életre keltése, a politikai életbe való intenzív bekapcsolódás, országgyűlési képviselőség vonta el az írástól. 1948 nyarán a fővárosba került, mivel munkássága elismeréseként a kereskedelmi szakoktatás főigazgatójává nevezték ki. A hivatali munkát később a Ponty utcai kereskedelmi, illetve közgazdasági szakközépiskola igazgatói székével cserélte fel. Csak ekkor s főként rövidre szabott nyugdíjas éveiben írt össze egy kötetre való, leginkább az irodalmi tárca műfajába sorolható írást, amelyet a Versegly Ferenc Megyei Könyvtár adott ki.

A Borús évek - derűs képek Szolnok város múltjából címmel megjelent kis kötet városunk múltjának olyan epizódjaiba is bepillantást enged, amelyek részei ennek a változatos múltú, hol elpusztult, hol újjáéledt, lakóit illetően sajátos összetételű alföldi városnak. A korabeli szolnoki élet miniatűrjeit, egy letűnt világ jellegzetes figuráit, kis- és nagypolgárait, művészeit és művészkedőit, bohémjait, kis- és nagystílusú kóklerjeit hol fanyar humorral, hol megértő iróniával ábrázolja.

Igaz ugyan, hogy napilapokban, folyóiratokban elszórt cikkein kívül mindössze az említett két könyv őrzi az írógató Vidor Győző emlékét, két évtizedes irodalomszervezői, szerkesztői munkája révén mégis szervesen beletartozik a két világháború közötti Szolnok irodalmi életébe.

Összegzés

A harmincas évek tehát igen bőséges volt a kulturális jellegű sajtótermékek terén, Szolnokon. Ebben az időszakban mutatja a legnagyobb fejlődést a város a XX. századi történetében.

Telve alázattal és tisztelettel, nagy örömmel dolgoztam ezekkel az értékes és ritka dokumentumokkal, akkor is, ha azok szórvány számok, reprint példányok vagy mikrofilmen megörökített dokumentumok voltak. Megmagyarázhatatlan izgalom fogja el az embert, amikor azzal szembesül, hogy a kezében tartott folyóirat az egyetlen az országban. A korabeli kiadványok, könyvek, képeslapok, pedig szinte az ember elé varázsolták a harmincas évekbeli Szolnokot. Egy csodálatos, kulturálisan rendkívül izgalmas kort, amiben mindennaposnak számít színházba járni, kávéházba, tárlatokra járni, amiben az emberek nem az internet, a televízió világában élnek, hanem kimennek a „Parkba”, vagy a főutcára, beszélgetnek egymással, vagy beülnek a Mozgóba egy filmre. Vagy éppen újságot olvasnak.

Nem akármilyen újságot. Olyan újságot, amiben van tartalom.

Ami a mai kulturális sajtót illeti, Szolnokon napjainkban az egyetlen napilapon, az Új Néplapon kívül, csak két folyóirat van. Az egyik egy irodalmi lap az Eső, melynek Jenei Gyula a főszerkesztője. Ebben a lapban kapnak lehetőséget megszólalni a városban élő írók és költők.

A másik a Jászkunság, amit a 48. születésnapja után nem sokkal befejezte, illetve remélhetőleg csak felfüggesztette működését (egy-két év megszakítás a 48 év alatt is adódott). Talán ebben a két folyóiratban maradt még nyoma az 1930-as évek lapjainak lelkesedéséből, küzdeni tudásából, tartalmasságából, amire Szolnok városának ma igen nagy szüksége van.

Miként Szolnok története, úgy Szolnok kulturális folyóiratainak története is azt a tételt igazolja, hogy Szolnok – hazánkhoz hasonlóan – mindig befogadó város volt. Ha nem is tudta mindig megtartani őket, innen sarjadt tehetséges gyermekei egész hazánk szellemi kincstárát gazdagították. Így gazdagodott ez a város máshonnan jött, de a város kohójában szolnokivá izzott tehetségekkel. De miként a kohót is csak tűz tudja hevíteni, ezt a tehetséget megtartó erőt is csak együttes akarással, ha kell, áldozatvállalással lehet és kell nap nap után fenntartani.

Irodalomjegyzék

- ◆ Amiről nem írtak a lapok / Szabó Barna. In: Írások. 1933. máj., 12. p.
- ◆ Anarchia / Szabó Barna. In: Írások. 1933. máj., [1] p.
- ◆ Beköszöntő / Varga László. In: Szolnoki Tükör. 1933. szept. 10. I. évf. 1. szám, 19. p.
- ◆ Előszó - féle / Vidor Győző. In: Szolnoki Tükör. 1933. 1. szám, 1. p.
- ◆ Emlékjelek : Szolnok az irodalomban-szolnoki irodalom / Szurmay Ernő
http://vfk.vfmk.hu/00000132/letoltes/szurmay_erno_emlekjelek.pdf
- ◆ Erdélyi konyha / Szilágyi Béla. In: Kikelet. 1933. jún. 1. I. évf. 1. szám, 41. p.
- ◆ Ezt a rovatot előfizetőink írják. In: Alföldi esték, 22. p
- ◆ Fogadó Szolnokon és...Jász-Berényben . In: Jászkunság, 1895. február 9.
- ◆ Halló gyerekek! / Vidor Győző. In: Szolnoki Tükör. 1933. szept. 10. I. évf., 1. szám, 27. p.
- ◆ Három magyar város / Nagy Lajos. Kosmos Kvk., Budapest, 1933.
- ◆ Így élünk mi... Kertész Mihály szolnoki tárcái / Kósa Károly. Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok, 2004.
- ◆ Írások : Szolnokról szolnokiaknak / Rusznák Sándor. In: Irodalmi Kurir. 1932. febr. II. évf. 1. szám, 21. p.
- ◆ Jászkunság 2003. Almanach / Egri Sándor. Nagyalföld Kiadó, Szolnok, 2003.
- ◆ Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene / Scheftski György. Kalotai, Pécs, 1935.
- ◆ Kérelem / Dobos Kálmán. In: Alföldi esték. 1934. nov. 30. I. évf. hátlap belső oldala
- ◆ Kikelet / Szabó Barna. In: Írások. 1933. júl., 20.p.
- ◆ Kis magyar sajtótörténet / Buzinkay Géza
<http://193.6.201.253/03100/03157/03157.htm>
- ◆ A magyar irodalom története 1919-től napjainkig / Szabolcsi Miklós. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.
- ◆ Meseváros : Írások a régi Szolnokról és öreg szolnokiokról / Szabó Barna. Szolnok, 1941.
- ◆ Nemzeti önpusztítás / Salamon Konrád. Korona Kiadó, Budapest. 2001.

- ◆ Pályázat epikai költeményre / Szilágyi Béla. In: Kikelet. 1933. jún 1. I. évf. 1. szám, 34. p.
- ◆ Reklám és az irodalom / Szandai Szabó Sándor. In: Reklám Kurir I. 1931. jún. 1. szám, [1]. p.
- ◆ Sajtó és tudomány : A sajtókutatás története és intézményesülése Magyarországon a II. világháborúig / Sipos Balázs. In: Múltunk, 2000.
- ◆ Szerkesztői üzenetek / Szilágyi Béla. In: Kikelet. 1933. jún 1. I. évf. 2. szám, 48. p.
- ◆ Szolnok a várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig / V. Szász József. Dinasztia Kiadó, Szolnok, 2000.
- ◆ A Szolnok Megyei Hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1968-1972 / Arató Antal, Szász Andrásné. Versegly Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok, 1976.
- ◆ A Szolnok Megyei Hírlapok és folyóiratok bibliográfiája : Kiegészítés 1973-1979 / Rékasy Ildikó. Versegly Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok, 1981.
- ◆ Szolnok város művelődéstörténete 1075-1990 / Szabó László. In: Jászkun füzetek 11. Szolnok, 1998.
- ◆ Szolnoki fejek : Magyar társadalmi lexikon III. / Hirn László-Zsadányi Oszkár. Szolnok, 1928.
- ◆ Szolnoki hévíz / Elek István. Szolnok, 1933.
- ◆ Szolnoki Tükör. 1934. jan. II. évf. 1. szám, 8. p.
- ◆ A szolnoki újságírás / Szabó Barna. In: Szolnoki Színházi Ujság, 1933. aug. 27., 9. p.
- ◆ A szolnoki Versegly Ferenc Irodalmi Kör története / Szurmay Ernő. 1990. augusztus 85-95. p.
- ◆ Szülőföldem a Jászkunság : Jász-Nagykun-Szolnok Megye településeinek története / Simon Béla. Szolnok, 1992.
- ◆ Útravaló / Sárközy György. In: Szolnoki Színházi Ujság. 1934. febr. 23. III. évf. 1. szám
- ◆ Útravalóul / Tóth Tamás. In: Kikelet 1933. jún 1. I. évf. 1. szám, 1. p.
- ◆ Varia Museologica : Dolgozatok a szolnoki múzeum gyűjtőterületéről : Kaposvári Gyula válogatott írásai és bibliográfiája. Damjanich János Múzeum, Szolnok, 1996.